

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені М.П.ДРАГОМАНОВА**

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Декан факультету педагогіки і психології

_____ Т.О.Олефіренко

“_____” _____ 20__ року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ТВОРЧОЇ ПРАКТИКИ (ПЛЕНЕР)**

освітнього ступеня магістр
галузь знань 02 Культура і мистецтво
спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво і реставрація
шифр за навчальним планом П01

Робоча програма розроблена на підставі наскрізної програми практичної підготовки студентів освітнього ступеня магістр, затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова “ _____ ” _____ 20__ р., протокол № _____

Розробники програми: Руденко І. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М. П. Драгоманова
Сова О. С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М. П. Драгоманова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри образотворчого мистецтва Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ Шевнюк О. Л.
(підпис)

Робоча програма схвалена методичною радою факультету педагогіки та психології за напрямом підготовки (спеціальності) _____
(код, найменування)

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ р.

Голова _____
(підпис)

I. Опис творчої (пленер) практики П01

Рік підготовки – 1

Семестр – 1

Кількість тижнів – 2

Кількість кредитів – 3

Загальна кількість годин – 90

Види контролю: диференційований залік

II. Мета та завдання творчої (пленер) практики

Практика на природі (пленер) – невід’ємна складова частина підготовки педагогів образотворчого мистецтва, які повинні органічно поєднувати широкий науковий кругозір зі справжнім професіоналізмом, високим рівнем фахової практичної підготовки.

Творча практика (пленер) є продовженням навчального процесу з композиції, живопису, малюнку та входить в систему професійної підготовки майбутнього педагога, що повинен органічно сполучати широкий науково-теоретичний кругозір із практичною діяльністю.

Мета творчої (пленер) практики полягає в активному розвитку художніх здібностей студентів на основі закріплення та розширення теоретичних і методичних знань з образотворчого мистецтва та вироблення умінь створювати візуальне зображення на відкритому повітрі.

Завдання творчої (пленер) практики:

- формування у студентів художньо-образної просторової орієнтації та здатності зображувати натуру у великомасштабному панорамному просторі на двовимірній площині формату;

- вдосконалення професійних умінь і навичок цілісного сприймання натури в умовах пленеру та передачі засобами живопису кольорових співвідношень;

- розвиток творчої уяви, художньо-образної фантазії;

- розширення естетичного та образотворчого досвіду майбутніх педагогів;

- накопичення художнього матеріалу для їх подальшої художньо-композиційної та педагогічної діяльності.

Навчальний матеріал практики, зміст практичних занять, завдання, критерії та порядок оцінювання та додаткова інформація розміщені на веб-сайті курсу за посиланням <https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php?id=875>

III. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують

№з/п	Компетентності	Програмні результати навчання
1	K08. Здатність переосмислювати базові знання, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну мову при створенні художнього образу.	ПР03. Володіти інноваційними методами та технологіями роботи у відповідних матеріалах.
2	K16. Здатність створювати затребуваний на художньому ринку суспільно значущий продукт образотворчого мистецтва.	ПР02. Інтерпретувати та застосовувати семантичні, іконологічні, іконографічні, формально-образні і формально-стилістичні чинники образотворення.

IV. Програма творчої (пленер) практики

В умовах пленеру у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін формуються уявлення про природну основу колориту, закладаються основи колірного розуміння великих форм (поверхня землі та простір неба), відбувається розширення ракурсу поля зору, що сприяє переходу до роботи на великому форматі. Пленер надає можливість спостерігати і відтворювати рефлексії від неба на кронах дерев, ланах, будівлях, тваринах, постатях людей та ін. Закладається фундамент для розвитку творчих здібностей майбутніх викладачів спеціальних дисциплін, який ґрунтується на зв'язку процесів освоєння реальної дійсності та набуття професійних навичок на пленері.

Метою творчої пленерної практики є закріплення знань, умінь та навичок, засвоєних на заняттях спеціальних дисциплін в умовах аудиторії (кольорознавство, малюнок, живопис, теорія композиції, основи перспективи), використання різних технік та матеріалів.

Під час виконання завдань студенти удосконалюють засоби художньої виразності малюнку, живопису, графіки. Аналітичний підхід при малюванні з натури допомагає застосовувати теорію про закони лінійної та повітряної перспективи на прикладах малювання простих та складних природних об'єктів — принципи формотворення. Завдання виконуються самостійно, виконуються у короткотривалих або довготривалих сеансах.

Обов'язковим на пленері є:

- аналітичне вивчення природи та навколишнього середовища з оптико-фізичного боку, формування необхідного розуміння про значення повітряної перспективи та прийомів її кольорового втілення;

- відображення настрою в пейзажі, який залежить від пори року, доби, погодних умов;

- практичне засвоєння передачі природи з освітленої сторони та в контражурі.

Практичні роботи пленеру сприяють безпосередній роботі над композицією. Для вдосконалення професійних умінь і навичок цілісного сприймання натури в умовах пленеру необхідно керуватися співвідношеннями світлотіні та пропорцій, колірних й тонових співвідношень та насиченості, масштабних співвідношень. Під час проведення пленерних занять доцільно орієнтувати студентів на реалістичне зображення характерних рис оточуючої дійсності, образів людей та явищ природи.

V. Форми та методи контролю

Форми звітності практикантів

- щоденник творчої пленерної практики;
- творчі роботи студентів.

VI. Вимоги до звітної документації

Зміст творчої пленерної практики

Матеріали: полотно на картоні, полотно на підрамнику, олія, акрил, пастель; тонований папір, папір для рисунка; графічні та м'які матеріали

I тиждень				
№ з/п	Назва робіт	Матеріал	Кількість	Формат
1	Етюди, зарисовки «Вулички старого Подолу» (різні стани – дощ, сонце, день, вечір тощо)	пастель	2	A-2
		олія, акрил	2	40x50
2	Цивільна архітектура	м'які матеріали	2	A-2

	центральної частини м. Києва	олія	1	40x50
3	«Культові споруди міста Києва» (церкви, храми, костьол)	вугілля, сангіна	1	A-2
		олія, акрил	2	40x50
4	Збір фотоматеріалу для творчої роботи (архітектурні споруди в пейзажному середовищі)	фотографії		
II тиждень				
1	Півфігура в пейзажному середовищі (сонячне освітлення)	пастель	1	A-2
2	Півфігура в пейзажному середовищі (в контражурі)	олія	1	50x60
3	Зарисовки людини на міських вулицях	графічні матеріали	2	40x50
		м'які матеріали	2	40x50
4	Збір фотоматеріалу для творчої роботи (настроєві сцени — людина на вулицях міста в різних умовах пейзажного середовища)	фотографії		

Творча робота на основі зібраного матеріалу

1	Тематичний архітектурний пейзаж з культовою спорудою та стафажем	олія	1	60x80
---	--	------	---	-------

Творча робота на основі зібраного матеріалу

1	Тематичне зображення людини в різних умовах пейзажного середовища	авторська техніка	1	A-2
---	---	-------------------	---	-----

Навчально-методичний комплекс з поетапного виконання роботи

1	Живопис: півфігура в пейзажному середовищі	4	A-3
2	Живопис: архітектурний пейзаж	4	A-3

Розробка творчих завдань для учнів основної школи на основі матеріалів пленеру

1	Завдання з живопису й рисунку	живописні, графічні матеріали	2	A-3
---	-------------------------------	-------------------------------	---	-----

VII. Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумком пленерної практики постає перегляд художньо-творчих робіт студентів, критеріями оцінювання яких є *грамотність* застосування законів і принципів образотворчого мистецтва, *технічність* володіння основними фаховими технологіями, *цілісність* сполучення композиційних, пластичних, колористичних і графічних елементів твору, *креативність* асоціативно-смыслових зв'язків форми та образу.

Розрахунок рейтингових балів за видами модульного контролю

<i>Назви тем</i>	<i>Бали</i>
І курс 1 семестр	
Етюди, зарисовки «Вулички старого Подолу»	5
Цивільна архітектура центральної частини м. Києва	5
«Культові споруди міста Києва» (церкви, храми, костьол)	5
Тематичний архітектурний пейзаж з культовою спорудою та стафажем	10
Півфігура в пейзажному середовищі (сонячне освітлення)	5
Півфігура в пейзажному середовищі (в контражурі)	5
Фігура в пейзажному середовищі	5
Зарисовки людини на міських вулицях	5
Творча робота. Тематичне зображення людини в різних умовах пейзажного середовища	20
Живопис: півфігура в пейзажному середовищі	10
Живопис: архітектурний пейзаж	10
Завдання з живопису й рисунку для учнів	15
Підсумковий рейтинговий бал	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D		
60-64	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VIII. Методичні рекомендації

Продуктивність організаційно-методичного забезпечення пленерної практики студентів-образотворців ґрунтується на розумінні ними особливостей пленерного живопису, чіткому визначенні цілей самостійної навчально-творчої роботи, конкретизації її завдань та усвідомленні методів їх виконання.

Специфіка пленерного живопису полягає в занурення всіх предметів у світло-повітряне середовище, що вимагає від художника врахування відповідних перетворень їх локального кольору та винайдення оптимальних способів його художнього втілення на площині паперу. Тому в організації роботи студентів на пленері слід, перш за все, акцентувати їх увагу на пластичній та колористичній взаємодії всіх об'єктів, впливі на них рефлексів від неба, землі, трави, всього навколишнього оточення.

Навчальна робота під час занять на пленері нерозривно пов'язана з практичним використанням закономірностей композиції, лінійної і повітряної перспективи, розподілу світлотіні на об'ємній формі. Водночас студенти засвоюють закони кольорознавства, опановують методику малюнку та живопису, набувають необхідних умінь грамотного зображення з натури, по пам'яті та з уяви. Робота на пленері сприяє розвитку у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін зорової пам'яті, спостережливості, просторового мислення, становленню вміння передавати колір предметів натури при мінливому освітленні, бачити і зображувати типове в навколишній дійсності, а також створювати нове, стаючи справжніми митцями.

При виході на пленер не рекомендується одразу починати писати пейзаж, оскільки це, як правило, призводить до поспішності, неосмисленості та малорезультативності в роботі. Доцільно запропонувати студентам спочатку пройти з альбомом, набратись вражень, зробити начерки, кольорові замальовки. Це дасть їм можливість зануритись в реальну атмосферу місця, знайти потрібний настрій, виокремити характерні деталі, визначитись з вальорами.

Однією з головних ознак загостреного художнього світобачення є вміння зберігати цілісність сприйняття, створювати єдиний гармонійний сплав у тоновому та кольоровому діапазонах. Тому студентам корисно поспостерігати обраний мотив у різних станах, зробити короткотривалі замальовки невеликих розмірів, намагаючись вірно зафіксувати світловий образ. При цьому важливо намітити спільну тональність мотиву, враховуючи відмінність між тональним наповненням похмурого і сонячного дня.

У виконанні етюдів слід з самого початку орієнтувати студентів на досягнення максимальної точності у відтворенні кольорових та тонових співвідношень різних предметів з урахуванням їх матеріальності, характеру освітлення та відстані. Це вимагає постійної аналітичної роботи з метою визначення домінуючого кольору, його впливу на забарвлення інших предметів та їх зовнішні зміни в контексті колористичної єдності й підпорядкування спільному рефлексу.

Зокрема, спостережливий художник завжди помітить і зрозуміє, що предмети, колір яких відповідає домінуючому забарвленню середовища, гармонійно “вписуються” в його кольорове оточення і виглядають в ньому більш насиченими. Предмети інших кольорів є менш яскравими і підпорядковуються загальній гамі пейзажу. Наприклад, у променях вечірнього освітлення червонуватий колір стовбурів сосен стає ще більш яскравим, зелені ж крони дерев набувають оливкового відтінку, а тіні — холоднувато-фіолетового.

Робота над довготривалим етюдом передбачає дотримання постійних хронологічних меж і погодних умов в опрацюванні зображення певного мотиву. При цьому важливо не втратити у наступних сеансах гостроти і свіжості першого сприйняття. Для запобігання цьому в початкових короткотривалих етюдах треба одразу прагнути до створення загального кольорового образу пейзажу чи постановки без надлишкової деталізації, і постаратися пронести це загострене враження через всі етапи роботи, поступово збагачуючи та наповнюючи його. Доцільно писати з одного місця два етюди з різним станом природи. Наприклад, похмурий і сонячний, ранковий і вечірній, контрастний і пастельно-ніжний. Корисною є робота над пейзажем з глибоким, відкритим простором. Вона вимагає виявлення різних його планів, винайдення їх композиційного рішення з урахуванням змін під впливом світлоповітряного середовища в тоновому і кольоровому відношенні.

При уточненні тональності кольорових відношень необхідно знайти контрольні співвідношення між теплими і холодними, інтенсивними та блідими кольорами природи. Визначення відношень між предметами за світлостійкістю, насиченістю (теплохолодністю) тону та яскравістю кольору є однією з головних умов побудови колористичної гами на пленері. Відтінки, покладені на поверхню полотна навіть абстрактно-площинно, мають властивість наближуватись чи віддалятись по відношенню один до одного. Закономірно, що холодні сприймаються як віддалені, а теплі — як наближені. Також слід враховувати, що завдяки повітряній перспективі предмети заднього плану сприймаються не чіткими, розмитими та набувають холоднувато-фіолетового відтінку.

Однією з найбільш популярних пленерних вправ для художників-початківців є зображення високого дерева в певному середовищі. Вона виховує вміння бачити дерево цілісно і дозволяє прослідкувати, як верхівка, переймаючи на себе колір неба, поступово холоднішає, а крона і стовбур ближче до землі теплішають. Але і в нижній, теплій, частині, верхня пластина листя приймає блакитні рефлекси, тому є відносно холоднішою. Боротьба між холодними та теплими відтінками створює цікаву живописну гру. Виконання цього завдання також дає можливість попрацювати над однією зі складових пластичного мистецтва — силуетом, що вимагає виразності та цілісності у відтворенні його гостро характерності.

ІХ. Рекомендована література

Базова

1. Айзенбарт Б. Полный курс акварели. Для начинающих и студентов художественных вузов. Техника акварели. Материалы. Пейзаж. Учебное изд. Перев. с дагест. Н. Панкратовой. Москва, 2002. 64 с.
2. Аксенов Ю., Левидова М. Цвет и линия. Практ. рук. по рисунку и живописи. Москва, 2008. 408 с.
3. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. С. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів, 1992. 272 с.
4. Виннер А. В. Как пользоваться темперой. Москва, 1951. 72 с.
5. Волошина Л. Школа Олекси Новаківського. *Образотворче мистецтво*. 2000. № 3–4. 97 с.
6. Денисенко О. Творці українського пейзажу. *Образотворче мистецтво*. 2000. № 3–4. 97 с.

Допоміжна

1. Долгополов И. В. Мастера и шедевры: В 3 т. Т. I. Москва, 1986. 720 с.
2. Иогансон Б. В. О живописи: как составить натюрморт. Как написать натюрморт. Москва, 1960. 32 с.
3. Иттен И. Искусство цвета. Перевод с немецкого Л. Монаховой. Москва, 2001. 2-е изд. 96 с.
4. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої граматики: навч. посіб. Київ, 2002. 2-е вид. 191 с.
5. Крымов Николай Петрович – художник и педагог. Статьи, воспоминания. Москва, 1989. 2-е изд. Испр. и доп. 224 с.
6. Маслов Н. Я. Пленэр: Практика по изобразительному искусству. Учеб. пособ. для студ. худож.-граф. фак. пед. ин-тов. Москва, 1984. 112 с.
7. Никодеми Г. Б. Техника живописи. Перевод с итальянского Г. Семеновой. Москва, 2002. 144 с.

Х. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20__/20__ н. р.